ECLI:LV:AT:2018:0424.C04368011.1.S

Lieta Nr. C04368011
SKC-102/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2018.gada 24.aprīlī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Zane Pētersone,
tiesnesis Intars Bisters,
tiesnesis Normunds Salenieks
izskatīja rakstveida procesā civillietu Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes prasībā pret /pers. B/ par pilsonības atņemšanu sakarā ar Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016.gada 7.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2011.gada 21.jūnijā Rīgas apgabaltiesā cēlusi prasību pret /pers. B/, lūdzot atņemt /pers. B/Latvijas pilsonību.

Prasībā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] /pers. B/ izmanto citu identitāti /pers. D/ (*/pers. D/*) un vienlaikus ir arī Krievijas un Kazahstānas pilsonis.

[1.2] /pers. B/ ir dzimis /datums/Rīgā. Viņa vecāki ir tēvs /pers. F/ un māte /pers. G/, ko apliecina Rīgas pilsētas dzimtsarakstu nodaļas /datums/izziņa. Deklarētā dzīvesvieta ir /adrese/.

[1.3] /pers. B/ Latvijas Republikas pilsonību ieguvis naturalizācijas kārtībā /datums/, ko apliecina izraksts no Latvijas Republikas Ministru kabineta /datums/rīkojuma Nr. /numurs/.

[1.4] /pers. B/ /datums/pieteikumā nepilsoņa pases izsniegšanai ar savu parakstu apliecinājis, ka viņam nav citas valsts pilsonības, bet /datums/pieteikumā Latvijas pilsoņa pases izsniegšanai – ka piekrīt tajā norādītajām ziņām.

[1.5] /pers. B/ identiska persona ir /pers. D/ (*/pers. D/*), dzimis /datums/, ko apliecina Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja /datums/izziņa Nr. /numurs/, Drošības policijas /datums/izziņa Nr. /numurs/ un Valsts tiesu ekspertīžu biroja /datums/konsultatīvais atzinums Nr. /numurs/.

[1.6] Ar /pers. D/ (*/pers. D/)* identitāti /pers. B/ ir saņēmis:

1) /datums/izdoto Kazahstānas pasi Nr. /numurs/, ko apliecina Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja /datums/izziņa, /datums/aizpildītā anketa Latvijas Republikas vīzas saņemšanai un tai pievienotā Kazahstānas pilsoņa pases kopija;

2) /datums/Krievijas Federācijas vēstniecībā Kazahstānā izdoto Krievijas Federācijas pilsoņa pasi, ko apliecina minētās pases kopija;

[1.7] Ar /pers. D/ identitāti /pers. B/ /datums/, aizpildot anketu vīzas saņemšanai iebraukšanai Latvijas Republikā, par sevi sniedzis šādas ziņas: dzimis /datums/Almati, iepriekšējā pilsonība – Kazahstānas, pašreizējā – Krievijas, ko apliecina vīzas anketa /numurs/.

[1.8] /pers. B/ ar /pers. D/ identitāti laikā no /datums/līdz /datums/ir vairākkārt šķērsojis Latvijas Republikas robežu ar Krievijas pilsonību apliecinošiem dokumentiem, proti, Krievijas pilsoņa pasi Nr. /pases numurs/ un Nr. /pases numurs/, ko apliecina Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes /datums/vēstule.

[1.9] /pers. B/ ar /pers. D/ identitāti, aizpildot vīzas anketu /datums/, norādījis, ka viņš ir SIA /Nosaukums A/ īpašnieks un uz Latviju viņu aicinājis /pers. F/, ko apliecina vīzas anketa /numurs/.

/datums/Latvijas komercreģistrā reģistrēta SIA /Nosaukums A/, kuras valdes priekšsēdētājs ir /pers. B/ tēvs /pers. F/, dalībnieki – /pers. B/ māte /pers. G/ un laikā no /datums/līdz /datums/– /pers. D/ no Kazahstānas, ko apliecina izdruka no Lursoft datu bāzes.

[1.10] /pers. B/ /datums/Naturalizācijas pārvaldē sniegtajos paskaidrojumos noliedzis Krievijas un Kazahstānas pilsonības iegūšanas faktu, norādījis, ka fotogrāfijā redzamā persona ir viņa brālēns /pers. D/ (*/pers. D/*), kuru nav saticis kopš 2004.gada. Norādījis arī, ka nezina brālēna pašreizējo atrašanās vietu, dzimšanas datumi sakrīt, tikai brālēns esot trīs gadus jaunāks, dzimis Kazahstānā, un Latvijā viņa dokumentu nav.

[1.11] Atbildētājs /datums/, parakstot pieteikumu nepilsoņa pases izsniegšanai, apliecināja, ka viņam nav citas valsts pilsonības, taču /datums/ar identitāti /pers. D/ šķērsoja Latvijas Republikas robežu ar Krievijas pilsonību apliecinošu dokumentu. Tādējādi pirms Latvijas pilsonības iegūšanas naturalizācijas kārtībā /pers. B/ jau bija izvēlējies citu valsti, ar kuru nostiprināt savu tiesisko saikni un kā citas valsts pilsonis izmantojis tiesības pārvietoties un uzturēties Latvijā.

Savukārt /datums/Naturalizācijas iesniegumā /pers. B/ norādījis, ka viņa pašreizējā valstiskā piederība ir Latvijas nepilsonis, kā arī /datums/parakstījis apliecinājumu par to, ka nav ieguvis citas valsts pilsonību (pavalstniecību), kaut gan tajā pašā laikā viņam bija Krievijas pilsonība, jo ar identitāti /pers. D/ un Krievijas pilsonību apliecinošu dokumentu /pers. B/ /datums/iebrauca, bet /datums/izbrauca no Latvijas.

Minētais liecina, ka /pers. B/ tiesisko saikni ar Latvijas valsti nav nodibinājis labā ticībā, jo apzināti sniedzis nepatiesas ziņas, lai uz to pamata iegūtu Latvijas pilsonību. Viņš bija brīdināts, ka Latvijas pilsonība tiks atņemta, ja viņš naturalizējoties apzināti sniedzis par sevi nepatiesas ziņas. Līdz ar to ir iestājies Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punktā paredzētais Latvijas pilsonības atņemšanas pamats.

[1.12] Apstākli, ka /pers. B/ ir ne tikai vairāku valstu pilsonība, bet viņš izmanto arī citu identitāti, apliecina arī turpmākais:

1) atbilstoši Interpola Kazahstānas biroja sniegtajai informācijai /pers. B/ ar identitāti /pers. D/ (*/pers. D/*) ir saņēmis Kazahstānas pilsoņa pasi Nr. /pases numurs/, kuras fotogrāfijā norādītā persona ir identiska /pers. B/;

2) saskaņā ar Drošības policijas speciālistu viedokli ierakstus /pers. B/ un /pers. D/ vīzu pieprasījumos ir izpildījusi viena un tā pati persona;

3) atbilstoši Valsts tiesu ekspertīžu biroja rokrakstu ekspertīzes, kas veikta gan /pers. B/, gan /pers. D/ vārdā aizpildītajiem dokumentiem,

konsultatīvajā atzinumā norādītajam pēc savstarpēji izpētāmo ierakstu salīdzināšanas konstatēts pazīmju sakritības kopums, kas ir pietiekams kategoriskam apgalvojumam, ka ierakstus ir izpildījusi viena persona.

[1.13] Prasība pamatota ar Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punktu un Ministru kabineta 2001.gada 9.janvāra noteikumu Nr. 13 „Latvijas pilsonības zaudēšanas un atjaunošanas dokumentēšanas kārtība" 30.1.punktu.

[2] Atbildētājs/pers. B/ iesniedzis rakstveida paskaidrojumus, prasību neatzīstot un norādot šādus argumentus.

[2.1] Atbildētāja vienīgā pilsonība ir Latvijas, un citu identitāti /pers. B/ nekad nav izmantojis. /pers. D/ (*/pers. D/*) ir atbildētāja radinieks, ar kuru atbildētājs iepazinies 2000.gada sākumā, pirms vēl uzzinājis par radniecību, pēc iepazīšanās konstatējot, ka minētā persona ir viņa attāls brālēns.

Tā kā /pers. D/ (*/pers. D/*) bija turīgs cilvēks un jau bija iesaistījies uzņēmējdarbībā, atbildētājs viņam piedāvājis uzsākt kopīgu biznesu Latvijā, taču kopīgie nodomi uzņēmējdarbībā Latvijā nav īstenojušies, jo starp atbildētāju un šo personu izcēlies konflikts, tādēļ kopš 2004. vai 2005.gada viņi vairs nav tikušies.

[2.2] Abu personu līdzība ir pamanāma, par ko atbildētājs jau agrāk saņēmis komentārus no paziņām, tādēļ atbildētājs pieļauj, ka /pers. D/ *(/pers. D/)* šo līdzību ir izmantojis savās interesēs. Saskare ar /pers. D/ dokumentiem atbildētājam bijusi tikai vienreiz, kad viņš lūdza atbildētāju nogādāt Latvijas vēstniecībā Maskavā savus dokumentus vīzas izgatavošanai, jo pats tobrīd to nevarēja izdarīt savas aizņemtības dēļ.

Neviens normatīvais akts nenoteic, ka vīzu pieprasījumi ir jāizpilda vīzas pieprasītājam pašam ar savu roku.

[2.3] Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja izziņu, kurā norādīts, ka „pēc fotogrāfijas persona /pers. D/ ir identiska personai /pers. B/", nevar izmantot lietā kā pierādījumu, jo tā satur kādas amatpersonas personīgo vērtējumu, kas nav balstīts uz speciālām zināšanām.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 3.jūnija spriedumu prasība apmierināta: tiesa nosprieda atņemt Latvijas pilsonību /pers. B/, piedzenot no /pers. B/ valsts labā valsts nodevu 50 latus un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 7,53 latus.

[4] Atbildētājs/pers. B/ iesniedzis apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā.

[5] Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016.gada 7.aprīļa spriedumu prasība noraidīta.

Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem motīviem.

[5.1] Civilprocesa likuma 430.panta trešā daļa noteic, ka fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā nav jāpārbauda, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā. Pusēm nav strīda par šādiem faktiem:

1) /pers. B/ ir dzimis /datums/Rīgā, viņa tēvs ir /pers. F/, māte - /pers. G/;

2) atbildētājs pieteikumā, ko parakstījis /datums/, apliecinājis, ka viņam nav nevienas valsts pilsonības;

3) no naturalizācijas iesnieguma, ko atbildētājs parakstījis /datums/, redzams, ka atbildētājs tajā norādījis valstisko piederību „Latvijas nepilsonis";

4) /datums/ atbildētājs parakstījis apliecinājumu par to, ka viņš nav ieguvis citas valsts pilsonību;

5) saskaņā ar Pilsonības likuma 17.panta otro daļu un Naturalizācijas pārvaldes atzinumu /pers. B/ uzņemts Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā.

[5.2] Saskaņā ar Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punktu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2013.gada 30.septembrim) Latvijas pilsonību var atņemt ar apgabaltiesas lēmumu, ja persona, apliecinot savu piederību pie Latvijas pilsonības vai naturalizējoties, ir sniegusi par sevi apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvusi Latvijas pilsonību.

Tas nozīmē, ka persona ziņas sniegusi ar tiešu nodomu, apzinoties, ka tās ir nepatiesas, tas ir, tajās ir pilnīgi vai daļēji sagrozīti fakti, noliegti vai noklusēti patiesie apstākļi, sniegtas īstenībai neatbilstošas ziņas, no kurām ir atkarīga jautājuma izlemšana par Latvijas pilsonības piešķiršanu. Tāpat no minētās normas izriet, ka Latvijas pilsonības atņemšanas pamats var būt tiesas konstatējums par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu.

[5.3] Lietā ir strīds par to, vai /pers. D/ (*/pers. D/*) un /pers. B/ ir viena persona un vai atbildētājam ir Kazahstānas un Krievijas pilsonība.

[5.4] Civilprocesa likuma 93.panta pirmā daļa noteic, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība.

Prasībā norādīts, ka atbildētājam identiska persona ir /pers. D/ (*/pers. D/*), ko apliecina Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja /datums/izziņa, Drošības policijas /datums/izziņa un Valsts tiesu ekspertīžu biroja /datums/atzinums.

Atbilstoši Biometrijas datu apstrādes sistēmas likuma 1.panta 3.punktam identitāte ir fiziskās personas datu, fizisko īpašību un rādītāju kopums, kas ļauj šo fizisko personu precīzi atšķirt no citas fiziskās personas.

[5.5] Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja /datums/izziņā norādīts, ka saskaņā ar Interpola Kazahstānas biroja sniegto informāciju persona */pers. D/*, dzimis /datums/Almati, /datums/saņēmis Kazahstānas pasi Nr. /pases numurs/ un pēc fotogrāfijas persona */pers. D/* ir identiska /pers. B/. Tāpat norādīts, ka Kazahstānā tiek turpināta pārbaude par pases Nr. /pases numurs/ izdošanas likumību personai */pers. D/*.

Minētā izziņa, pretēji prasītājas apgalvotajam, nepierāda faktu, ka /pers. D/ (*/pers. D/*) ir identiska persona atbildētājam, jo nav saprotams, kādas fotogrāfijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja darbinieks salīdzināja un uz kāda pamata secināja, ka /pers. D/ (*/pers. D/*) ir identisks atbildētājam. Turklāt minētā izziņa nesatur ziņas par speciālām zināšanām zinātnē, tehnikā, mākslā vai citā nozarē, lai atzītu, ka fotogrāfijās redzamās personas ir identiskas.

[5.6] Ar Kazahstānas Pasu reģistra izdruku (informācija par fizisko personu) apstiprinās, ka tajā iekļauta informācija par */pers. D/ (/pers. D/)*, dzimis /datums/Bostandikskajas rajonā, Almati, Kazahstānā, dzīvesvieta /adrese/, Kazahstānas pilsonība, personas apliecība Nr. /apliecības numurs/, izdota /datums/Kazahstānā.

Tiesas sēdē prasītājas pārstāve apliecināja, ka minētajā izdrukā norādītās ziņas par /pers. D/ nav pamata uzskatīt par nepatiesām. No Kazahstānas Republikas pilsoņa pases Nr. /pases numurs/ redzams, ka Kazahstānas Republikas Iekšlietu ministrija /datums/*/pers. (pers. D) D/*, dzimušam /datums/Almati, izdevusi pasi ar derīguma termiņu līdz /datums/.

[5.7] Prasības pieteikumā norādīts, ka atbildētājs ar identitāti /pers. D/ (*/pers. D/*) ir saņēmis /datums/izdoto Krievijas Federācijas pilsoņa pasi Nr. /pases numurs/.

Lietā nav iesniegti pierādījumi, kas apliecinātu, ka Kazahstānas Iekšlietu ministrija un Krievijas vēstniecība Kazahstānā minētās pases /pers. D/ izdeva nelikumīgi vai ka šīs pases izdotas kādai citai personai.

[5.8] Tiesas sēdē atbildētājs paskaidroja, ka /pers. D/ ir viņa brālēns, ar kuru iepazinās 2000.gadā un uzsāka kopīgu biznesu, taču pēc konflikta kopš 2004.gada viņu vairs nav saticis. Atbildētājs norādīja, ka /pers. D/ viņam lūdza uz Latvijas vēstniecību Maskavā nogādāt viņa dokumentus vīzas izgatavošanai, jo pats tobrīd nevarēja to izdarīt. Tāpat atbildētājs paskaidroja, ka uz /datums/vīzas anketas ir viņa fotogrāfija, un pieļāva, ka to izmantojis tāpēc, ka /pers. D/ tajā laikā nebija pieejams, bet vīza bija nepieciešama biznesa interesēs.

[5.9] Tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta ceturto daļu paziņoja prasītājai, ka lietā nav iesniegti pierādījumi, kas apliecinātu faktu, ka Almati pilsētas dzimtsarakstu nodaļā /pers. D/ dzimšana nav reģistrēta, kā arī nav pierādījumu par to, ka viņa dokumenti – personas apliecība Nr. /apliecības numurs/, pase Nr. /pases numurs/ un pase Nr. /pases numurs/, viņam izdoti nelikumīgi. Taču prasītāja tādus pierādījumus neiesniedza un

nelūdza izprasīt.

[5.10] Valsts tiesu ekspertīžu biroja /datums/konsultatīvajā atzinumā norādīts, ka ierakstus četrās vīzas anketās, atbildētāja pieteikumā pases saņemšanai un atbildētāja paskaidrojumu sniegšanas protokolā ir izpildījusi viena persona.

Tā kā atbildētājs paskaidroja, ka viņš brālēna vietā ir aizpildījis vīzas anketas, tad minētais rakstveida pierādījums nevar būt pietiekams pamats tam, lai secinātu, ka atbildētājs izmanto citu identitāti un Kazahstānā un Krievijā ir saņēmis pasi.

[5.11] Nevar piekrist prasības pieteikumā norādītajam, ka Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes /datums/izziņa apliecina, ka atbildētājs ar identitāti /pers. D/ (*/pers. D/*) laikā no /datums/līdz /datums/ar Krievijas pilsonību apliecinošiem dokumentiem vairākkārt šķērsojis Latvijas Republikas robežu, jo šajā izziņā norādīts, ka robežsardzes elektroniskajā informācijas sistēmā fiksēts, ka Latvijas Republikas robežu šķērsojusi persona, kura varētu būt /pers. D/. Turklāt jau iepriekš spriedumā norādīts, ka nav pierādīta Krievijas Federācijas pilsoņa pases nelikumīga izdošana un lietošana.

[5.12] Liecinieks/pers. T/ pirmās instances tiesas sēdē liecināja, ka viņš pazina personu vārdā /pers. D/, viņi 2001. un 2002.gadā kopā gāja uz klubiem un restorāniem, bijušas reizes, kad viņš ar /pers. D/ un atbildētāju satikušies vienlaikus. Vizuāli /pers. D/ un atbildētājs bija līdzīgi, taču katram bija sava mīmika un gaita.

No minētajām liecībām nepārprotami izriet, ka liecinieks /pers. T/ ir pazinis un redzējis gan atbildētāju, gan /pers. D/.

[5.13] Ar izdruku no Uzņēmumu reģistra datu bāzes apstiprinās, ka SIA /Nosaukums A/ valdes priekšsēdētājs ir /pers. F/, dalībnieki – /pers. G/, no /datums/līdz /datums/– */pers. D/* (adrese /adrese/, Kazahstānas Republika).

Nevar piekrist pirmās instances tiesas viedoklim, ka SIA /Nosaukums A/ kapitāla daļu atsavināšanas darījumu 2005.gada jūlijā, izmantojot /pers. D/ identitāti, varēja nokārtot atbildētājs, jo šāds pieņēmums neapstiprinās ar pierādījumiem. Ar pierādījumu pietiekamību jāsaprot iesniegtie pierādījumi, kas rada tiesai nešaubīgu (pietiekošu) pārliecību par tā fakta esamību vai neesamību, kura apliecināšanai iesniegti pierādījumi.

[5.14] Ņemot vērā iepriekš minēto, lietā iesniegtie pierādījumi nav pietiekami, lai konstatētu, ka atbildētājam identiska persona ir /pers. D/ (*/pers. D/*), tas ir, ka /pers. B/ un /pers. D/ ir viena un tā pati persona, un ka atbildētājs ir saņēmis /datums/izdoto Kazahstānas pasi Nr. /pases numurs/ un /datums/izdoto Krievijas Federācijas pilsoņa pasi Nr. /pases numurs/. Līdz ar to nav arī pamata uzskatīt, ka atbildētājs ir sniedzis apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvis Latvijas pilsonību.

[5.15] Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 22.jūnija spriedumā lietā Nr. SKC-215/2011 norādīts, ka Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkts neuzliek tiesai pienākumu atņemt Latvijas pilsonību pat tad, ja persona par sevi ir sniegusi nepatiesas ziņas.

Likumdevēja apsvērumi acīmredzami balstīti uz samērīguma principu, atbilstoši kuram sabiedrības ieguvumam sakarā ar privātpersonai radītajiem tiesību ierobežojumiem ir jābūt nozīmīgam. Pirmās instances tiesa samērīguma principu nav vērtējusi.

/pers. B/ dzīvesvieta reģistrēta Rīgā, viņam ir pieci Rīgā dzimuši bērni.

Prasība par pilsonības atņemšanu atbildētājam celta 2011.gada 21.jūnijā, tas ir, vairāk nekā pēc septiņiem gadiem pēc viņa uzņemšanas Latvijas pilsonībā, savukārt uz konkrētās lietas izskatīšanas brīdi Latvijas pilsoņa statuss atbildētājam ir jau 12 gadus.

[5.16] Ņemot vērā iepriekš minēto, prasība par Latvijas pilsonības atņemšanu /pers. B/ noraidāma kā nepierādīta.

[6] Prasītāja Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde iesniegusi kasācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā un norādot šādus argumentus.

[6.1] Apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Civilprocesa likuma 8.panta pirmās daļas, 97.panta, kā arī 193.panta piektās daļas pārkāpumus.

[6.1.1] Apelācijas instances tiesa, secinot, ka prasītājas iesniegtie pierādījumi nav pietiekami, lai konstatētu faktu, ka /pers. B/ un /pers. D/ (*/pers. D/*) ir viena un tā pati persona, nav pārbaudījusi un līdz ar to nav izvērtējusi visus lietā esošos pierādījumus, kā arī spriedumā nav norādījusi, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu, un nav norādījusi argumentus, kāpēc tā ir noraidījusi prasītājas iesniegtos pierādījumus, kas savukārt ir novedis pie nepareizas lietas izspriešanas.

[6.1.2] Pirmās instances tiesā prasītāja papildus iesniedza Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja /datums/vēstuli ar pielikumiem, kurā norādīts, ka /datums/no Interpola Kazahstānas biroja tika saņemts pieprasījums ar lūgumu noskaidrot /pers. B/ (dzimuša /datums/) atrašanās vietu Latvijā, jo saskaņā ar Astanas pilsētas Policijas departamenta sniegto informāciju /pers. B/ tiek meklēts par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, kas paredzēti Kazahstānas Republikas Kriminālkodeksa 177.panta trešās daļas „b" punktā (krāpšana lielā apmērā); 193.panta trešajā daļā (nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana lielos apmēros); 325.panta trešajā daļā (viltotu dokumentu, zīmogu, spiedogu, veidlapu, valsts apbalvojumu izgatavošana vai realizācija).

Minētajam pieprasījumam Kazahstānas puse bija pievienojusi foto kopiju ar norādi, ka tajā redzamā persona ir /pers. B/, kas savukārt ir identiska Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības birojā /datums/no Interpola Kazahstānas biroja saņemtajā izdrukā par Kazahstānas pilsoņa pases izsniegšanu personai /pers. D/ pievienotajai viņa foto kopijai.

Tādējādi no Interpola Kazahstānas biroja saņemtie dokumenti apliecina, ka atbildētājs ir izmantojis citu identitāti un ar personas /pers. D/ identitāti ir saņēmis Kazahstānas pilsoņa pasi, izdotu /datums/. Tas savukārt nozīmē, ka /datums/, iesniedzot naturalizācijas iesniegumu un apliecinot, ka nav ieguvis citas valsts pilsonību, atbildētājs ir sniedzis apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvis Latvijas pilsonību.

[6.1.3] Civilprocesa likuma 8.panta pirmā daļa un 97.panta pirmā un otrā daļa uzliek tiesai pienākumu pārbaudīt un vērtēt visus puses iesniegtos pierādījumus, kas ir attiecināmi uz strīdus apstākļiem un ar kuriem puse pamato savus prasījumus.

Apelācijas instances tiesa pretēji minētajam nav spriedumā pārbaudījusi un kopumā ar pārējiem iesniegtajiem pierādījumiem nav vērtējusi Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja /datums/vēstulē norādīto faktu, ka Kazahstānas pilsoņa pase, kas izsniegta /pers. D/, ir izsniegta personai, kuras foto kopija ir identiska atbildētāja foto kopijai, kas savukārt bija pievienota pirms tam saņemtajam Astanas pilsētas Policijas departamenta lūgumam noskaidrot /pers. B/ atrašanās vietu Latvijā.

Tiesa pretēji Civilprocesa likuma 193.panta piektajai daļai nav argumentējusi, kāpēc minētais pierādījums būtu noraidāms.

[6.2] Apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi arī Civilprocesa likuma 93.panta pirmās daļas pārkāpumu, spriedumā nepamatoti norādot, ka pierādīšanas pienākums minētajā strīdā gulstas vienīgi uz prasītāju.

[6.2.1] Gan no Civilprocesa likuma 93.panta pirmās daļas normas, gan no dispozitivitātes principa civilprocesuālajās tiesībās izriet, ka pierādīšanas pienākums rodas tad, kad attiecīgā puse kaut ko apgalvo vai pret kaut ko iebilst. Tādējādi pierādīšanas pienākums sākas ar puses apgalvojumu, kura ticamība tiek pamatota ar atbilstošu pierādījumu.

Tiesvedības gaitā atbildētājs ir noliedzis prasībā norādītos apgalvojumus, taču vienlaikus ir apgalvojis, ka persona /pers. D/ ir viņa brālēns. Izsakot minēto apgalvojumu, attiecīgi atbildētājam rodas pienākums to pierādīt.

[6.2.2] Apelācijas instances tiesa par pietiekamu pierādījumu atbildētāja apgalvojumam ir uzskatījusi liecinieka /pers. T/ liecību. Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 21.maija tiesas sēdē liecinieks liecināja, ka ir redzējis vienlaikus gan atbildētāju, gan /pers. D/, un, lai gan personas esot līdzīgas, sajaukt viņus nevarot. Tomēr liecinieks nevarēja pateikt, vai tiesas sēdē parādītajās fotogrāfijās ir redzams atbildētājs vai /pers. D/. Vienīgā fotogrāfija, kurā attēloto personu liecinieks pārliecinoši atpazina kā /pers. D/, bija /pers. B/ fotogrāfija no atbildētājam /datums/izsniegtās nepilsoņa pases, un minētais fakts ir fiksēts tiesas sēdes protokolā.

Tomēr tiesas ieskatā no liecinieka sniegtajām liecībām nepārprotami izriet, ka liecinieks ir pazinis un redzējis gan atbildētāju, gan /pers. D/. Tiesa, izdarot šādu konstatējumu, nav norādījusi apsvērumus, kāpēc tās ieskatā no liecinieka sniegtajām liecībām minētais izriet nepārprotami, kā arī nav norādījusi, kādēļ tā liecinieka liecībai ir devusi priekšroku salīdzinājumā ar prasītājas iesniegtajiem pierādījumiem.

[6.2.3] Tiesa ir nepamatoti uzskatījusi, ka konkrēta satura pierādījums, proti, apliecinājums, ka Almati pilsētas dzimtsarakstu nodaļā /pers. D/ dzimšana nav reģistrēta, un pierādījumi, ka Kazahstānas un Krievijas pilsoņu pases šai personai ir izsniegtas nelikumīgi, ir jāiesniedz prasītājai. Apgalvojumu, ka /pers. D/ ir reāli eksistējoša persona, ir izteicis atbildētājs, apgalvojot, ka tas ir viņa brālēns.

Tiesību teorijā arī atzīts, ka negatīvais nav jāpierāda. Lai gan tiesību princips *negativae non probantus* nav absolūts un negatīvos faktus pierāda ar pozitīvajiem, tomēr, ievērojot, ka atbildētājs apgalvo, ka /pers. D/ ir reāli eksistējoša persona un ir viņa brālēns, secināms, ka apelācijas instances tiesai bija atbildētājam jānorāda uz Civilprocesa likuma 93.panta otrajā un ceturtajā daļā noteiktajiem apstākļiem, proti, uz nepieciešamību iesniegt pierādījumus, kas apliecina, ka Almati pilsētas dzimtsarakstu nodaļā /pers. D/ dzimšana ir reģistrēta, un pierādījumus, ka Kazahstānas un Krievijas pilsoņu pases šai personai ir izsniegtas likumīgi.

[6.2.4] Attiecībā uz tiesas norādīto, ka tiesas sēdē prasītājas pārstāve apliecinājusi, ka Kazahstānas Pasu reģistra izdrukā par Kazahstānas pases izsniegšanu personai /pers. D/ norādītās ziņas nav pamata uzskatīt par nepatiesām, nozīmē nevis faktu, ka /datums/Bostanddikskajas rajonā, Almati pilsētā ir dzimis /pers. D/, kura dzīvesvieta ir /adrese/, bet gan to, ka minētajā izdrukā šādas ziņas ir norādītas.

[6.2.5] Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesa nav izvērtējusi prasītājas iesniegtos pierādījumus kopsakarā, nepamatoti atzinusi atbildētāja iebildumu pamatotību, kas konkrētajā lietā ir atzīstami par tādiem pārkāpumiem, kas ir novedis pie lietas nepareizas izspriešanas.

[7] Atbildētājs/pers. B/ iesniedzis paskaidrojumus par kasācijas sūdzību, norādot, ka kasācijas sūdzību neatzīst.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesai kā apelācijas instances tiesai.

[9] Piekrītot kasācijas sūdzības iesniedzējas viedoklim, Augstākā tiesa tālāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav ievērojusi Civilprocesa likuma 93.panta pirmās daļas, 97.panta, 189.panta trešās daļas, 190.panta un 193.panta piektās daļas noteikumus un nav devusi pienācīgu vērtējumu argumentiem, apstākļiem un pierādījumiem lietā.

[9.1] Civilprocesa likuma 189.panta trešā daļa noteic, ka spriedumam jābūt likumīgam un pamatotam. Proti, taisot spriedumu, tiesa vadās pēc materiālo un procesuālo tiesību normām (190.panta pirmā daļa), un tiesa spriedumu pamato uz apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā (190.panta otrā daļa).

Civilprocesa likuma 430.panta otrā daļa paredz apelācijas instances tiesas pienākumu, pārbaudot un vērtējot pierādījumus, ievērot šā likuma trešās sadaļas noteikumus. Civilprocesa likuma trešajā sadaļā ietilpstošā 97.panta pirmā daļa noteic, ka tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota ar tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem. Šī panta trešajā daļā ietverts noteikums, ka tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus – par nepierādītiem.

Minētās normas nosaka tiesas pienākumu pārbaudīt un novērtēt visus pierādījumus, kurus tiesa pieņēmusi, kā arī izvirza tiesai vairākas prasības, kas jāievēro, lai pareizi novērtētu lietā esošos pierādījumus. Pirmkārt, pierādījumi jāvērtē to kopumā, nevis izolēti. Otrkārt, vienlaikus jāvērtē pierādījumu saturs un forma. Treškārt, jānosaka pierādījumu nozīmība saistībā ar lietā konstatētajiem apstākļiem un faktiem. Ceturtkārt, jāiedziļinās katra pierādījuma būtībā, salīdzinot to ar citiem, un gadījumā, ja konstatētas pretrunas, jānorāda pamatojums, kādēļ vienam pierādījumam dota priekšroka.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 193.panta piektajai daļai, sprieduma motīvu daļā jāatspoguļo tiesas nodibinātie faktiskie apstākļi, pierādījumu, uz kuriem balstīts atzinums par lietā konstatētajiem faktiem, izvērtējums, kā arī tie apsvērumi, kuru dēļ noraidīti tie vai citi lietas dalībnieku iesniegtie pierādījumi, un konstatēto strīda apstākļu juridiskā kvalifikācija. Civilprocesa likuma 432.panta piektā daļa arī uzliek apelācijas instances tiesai pienākumu motivēt attieksmi pret pirmās instances tiesas spriedumu.

[9.2] Augstākā tiesa piekrīt kasācijas sūdzībā norādītajam, ka apgabaltiesa nav pārbaudījusi un novērtējusi visus pierādījumus lietā. Tā, piemēram, spriedumā nav vērtējuma Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja /datums/vēstulei un tās pielikumiem – Interpola Kazahstānas biroja pieprasījumam, tam pievienotajai fotogrāfijai un Kazahstānas Pasu reģistra izdrukai (*dokumenti lietas 115.lapā esošajā aploksnē*).

Prasītāja 2013.gada 28.februāra paskaidrojumos bija norādījusi, ka Interpola Kazahstānas birojs pieprasījumam (noskaidrot /pers. B/ atrašanās vietu Latvijā sakarā ar viņa meklēšanu par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, kas paredzēti Kazahstānas Republikas Krimināl kodeksa 177.panta trešās daļas „b" punktā (krāpšana lielā apmērā); 193.panta trešajā daļā (nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana lielos apmēros); 325.panta trešajā daļā (viltotu dokumentu, zīmogu, spiedogu, veidlapu, valsts apbalvojumu izgatavošana vai realizācija) Kazahstānas puse bija pievienojusi foto kopiju ar norādi, ka tajā redzamā persona ir /pers. B/, kas savukārt ir identiska Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības birojā /datums/no Interpola Kazahstānas biroja saņemtajā izdrukā par Kazahstānas pilsoņa pases izsniegšanu personai /pers. D/ pievienotajai viņa foto kopijai. Tiesas vērtējuma šim argumentam spriedumā nav.

[9.3] Tomēr, kas vēl svarīgāk, apgabaltiesa nav novērtējusi pierādījumus kopumā, bet gan analizējusi tos izolēti. No sprieduma redzams, ka tiesa ir centusies iedziļināties atsevišķu pierādījumu saturā, tomēr nav novērtējusi tos kopsakarā vienu ar otru un visus kopumā.

[9.4] Tāpat apelācijas instances tiesa nav pievērsusi vajadzīgo vērību trūkumiem atbildētāja paskaidrojumos un liecinieka liecībās, tādiem kā stāstījuma detaļu un loģikas trūkumam, pretrunām liecībās, atbildētāja paskaidrojumu un pozīciju maiņai lietas izskatīšanas gaitā.

[9.4.1] Pirmās instances tiesa spriedumā ir plaši analizējusi, kādēļ ir apšaubāma /pers. B/ paskaidrojumu ticamība: tiesa atklājusi gan pretrunas, gan loģikas trūkumu, gan pierādījumu, kas šos paskaidrojumus apstiprinātu, trūkumu. Tāpat tiesa atklājusi pretrunas liecinieka /pers. T/ liecībās.

Savukārt apelācijas instances tiesas spriedumā šāda vērtējuma nav, un apelācijas instances tiesa arī nav norādījusi, ka minētā pirmās instances tiesas izdarītā analīze nav pareiza un kādēļ nav pareiza.

[9.4.2] Apelācijas instances tiesa piešķīrusi ticamību atbildētāja paskaidrojumiem, lai gan saskaņā ar Civilprocesa likuma 104.panta pirmo daļu pušu paskaidrojumi, kuri ietver ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti viņu iebildumi, atzīstami par pierādījumiem, ja tos apstiprina citi tiesas sēdē pārbaudīti un novērtēti pierādījumi. Tiesa nav novērtējusi, vai atbildētājs savus paskaidrojumus nav pielāgojis lietā iesniegtajiem pierādījumiem, vai paskaidrojumi veido savstarpēji saistītu faktu ticamu, loģisku izklāstu, vienotu stāstījumu (ainu) un vai paskaidrojumus apstiprina citi lietā iegūti pierādījumi.

Tā, piemēram, Valsts tiesu ekspertīžu biroja /datums/konsultatīvajā atzinumā secināts, ka ierakstus četrās /pers. D/ vīzas anketās, /pers. B/ pieteikumā pases saņemšanai un /pers. B/ paskaidrojumu sniegšanas protokolā ir izpildījusi viena persona.

Pirmās instances tiesa norādījusi, ka atbildētājs nevarēja loģiski un ticami paskaidrot, kādēļ viņš /pers. D/ vietā vairākkārt rakstījis vīzas pieprasījumus un kas minētajai personai liedza pašai tos uzrakstīt. Turklāt tikai pēc tam, kad apskatē fiksēta fotogrāfiju sakritība, atbildētājs paskaidrojis,

ka, iesniedzot /pers. D/ vīzas pieteikumu Latvijas vēstniecībā Maskavā, viņš tam pievienojis savu fotogrāfiju, kā arī to, ka /pers. D/ vietā vairākkārt rakstījis vīzas pieprasījumus.

Savukārt apelācijas instances tiesa norādījusi, ka, tā kā atbildētājs paskaidroja, ka viņš brālēna vietā ir aizpildījis vīzas anketas, tad minētais rakstveida pierādījums nevar būt pietiekams pamats tam, lai secinātu, ka atbildētājs izmanto citu identitāti un Kazahstānā un Krievijā ir saņēmis pasi. Tiesa vispār nav analizējusi šādas rīcības (vīzas pieprasījuma aizpildīšana un iesniegšana citas personas vārdā, braucot uz citu valsti, turklāt ar savu fotogrāfiju, turklāt vairākkārtīgi) loģiku, motīvus, likumību un nozīmi.

[9.4.3] Tāpat apelācijas instances tiesa piešķīrusi ticamību /pers. T/ liecībām pirmās instances tiesā, norādot, ka no liecībām nepārprotami izriet, ka liecinieks /pers. T/ ir redzējis gan /pers. B/, gan /pers. D/. Tomēr tiesa nav ņēmusi vērā pirmās instances tiesas nodibināto, ka liecinieks nevarēja pateikt, kura persona – /pers. B/ vai /pers. D/ – ir redzama tiesas sēdē uzrādītajās fotogrāfijās.

[9.4.4] Gan izjautājot pusi un liecinieku, gan novērtējot paskaidrojumus un liecības, tiesai ir jāpievērš uzmanība stāstījuma detaļām un kopējai ainai. Lai gan atbildētāja paskaidrojumi un liecinieka liecības ir izteikti vispārīgas un bez detaļām, lai gan tās neapstiprina nekādi pierādījumi lietā un lai gan pirmās instances tiesa ir apšaubījusi paskaidrojumu un liecību patiesumu, apelācijas instances tiesa minēto ir atstājusi bez ievērības.

Tā, piemēram, lietā nav pat detalizētu atbildētāja rakstveida paskaidrojumu par to, kā tieši un kur viņš ar /pers. D/ iepazinies; kādus tieši kopīgus biznesa darījumus slēdzis; kādi paziņas un radinieki redzējuši kopā Latvijā; kāpēc četras reizes atbildētājam bija jābrauc uz Maskavu /pers. D/ vietā iesniegt vīzas pieprasījumus, un kāda bija /pers. D/ aizņemtība, kāpēc viņš pats to nevarēja izdarīt; kas tās bija par personām, kas esot apmānījušas /pers. D/, un kas par parādu; kāpēc nevar uzrādīt pilnvaru, uz kuras pamata esot /pers. D/ bez viņa klātbūtnes izslēguši no SIA /Nosaukums A/ dalībnieku saraksta, utt.

Ņemot vērā /pers. B/ pozīciju, tiesai šādi apstākļi bija jānoskaidro. Savukārt paskaidrojumu novērtēšanā izšķiroša nozīme ir jau iepriekš minētajām Civilprocesa likuma 104.panta pirmās daļas prasībām. Līdz ar to šādi apstākļi ietilpst pierādīšanas priekšmetā, un to pierādīšanas pienākums ir /pers. B/.

[9.5] No sprieduma izriet, ka apelācijas instances tiesa par būtisku pierādījumu uzskatījusi lietā neiesniegtu apliecinājumu, ka Almati pilsētas dzimtsarakstu nodaļā /pers. D/ dzimšana nav reģistrēta. Lai gan šāda rakstura pierādījums patiešām atvieglotu pierādīšanas procesu un varētu vairot pārliecību par prasības pamatotību, tomēr šāds apliecinājums nevar tikt uzskatīts par vienīgo pierādījumu, kas var pierādīt prasības pamatotību, vai arī – ka tā trūkums liedz prasību apmierināt.

Tiesa nepamatoti šāda pierādījuma neesībai piešķīrusi lielāku nozīmi salīdzinājumā ar citiem pierādījumiem un nav novērtējusi, vai prasītājas iesniegtie pierādījumi kopumā un savstarpējā saistībā pierāda prasībā apgalvoto faktu, ka /pers. B/ ar /pers. D/ identitāti ir ieguvis Krievijas un Kazahstānas pilsonību.

Jautājums lietā nav par to, vai persona ar /pers. D/ identitāti vispār Kazahstānā ir bijusi reģistrēta, bet gan par to, vai /pers. B/ ir izmantojis /pers. D/ identitāti Krievijas un Kazahstānas pilsonības iegūšanai.

Citiem vārdiem, tiesa pārāk lielu nozīmi piešķīrusi tam, kādus vēl pierādījumus prasītāja teorētiski būtu varējusi iesniegt, nevis pievērsusies lietā faktiski iesniegto pierādījumu nozīmei un to vērtēšanai.

[9.6] Augstākā tiesa arī atzīst par pareizu kasācijas sūdzības argumentu, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu tas ir atbildētāja pienākums pierādīt savu iebildumu pamatotību. Apstākļos, kad prasītāja ir iesniegusi vairākus rakstveida pierādījumus sava prasījuma pamatošanai, tieši /pers. B/ pienākums ir pierādīt savu apgalvojumu patiesumu, tostarp, ka /pers. D/ ir viņa brālēns. Šādu pierādījumu lietā nav.

[10] Augstākās tiesas ieskatā iepriekš izklāstīto argumentu kopums ļauj secināt, ka konstatētie procesuālie pārkāpumi lietai nozīmīgo apstākļu noskaidrošanā, pierādījumu novērtēšanā un spriedumā izdarīto secinājumu pamatošanā vērtējami kā tādi, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Tas dod pamatu sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un 475.pantu, Augstākā tiesa

nosprieda

atcelt Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016.gada 7.aprīļa spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesai kā apelācijas instances tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese referente	(*paraksts*)	Z. Pētersone
Tiesnesis	(*paraksts*)	I. Bisters
Tiesnesis	(*paraksts*)	N. Salenieks

NORAKSTS PAREIZS
Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Civillietu departamenta tiesnese Z. Pētersone

Rīgā 2018.gada 24.aprīlī